Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice

Year-Book „Petre Andrei" University from Iasi
Fascicle: Law, Economic Science, Political Sciences
ISSN: 2248-1079

Coverd in: CEEOL, Index Copernicus, Ideas RePeC,

Socionet, Econpapers

GENESIS OF THE CONCEPT OF RULE OF LAW
[*Geneza ideii statului de drept*]

Cosmin-Octavian UNGUREANU

Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice, 2014, Tomul 14, Decembrie, pp. 201-211

Published by:

Lumen Publishing House

On behalf of:

„Petre Andrei" University from Iasi

Genesis of the Concept of Rule Of Law

[Geneza ideii statului de drept]

Cosmin-Octavian UNGUREANU [1]

Abstract

Communication's purpose is to picture out the way concept of the rule of law has developed throughout the history of juridical-historic thinking and what kind of theoretical development, including Romanian one, has been added in nowadays society, based on the observation of the human rights. Concurrently, there are sinthetically shown the political-juridic particular features of the rule of law, meant to express the core of the in question phenomenon.

Keywords:

state, law, rule of law, justice, human rights.

[1] Cosmin-Octavian UNGUREANU – doctorand, Universitatea de Studii Politice si Economice Europene «Constantin Stere» - Chișinău, Facultatea de Drept, **cosminungureanu2010@yahoo.com**, Telefon : 0745.144.783

Ungureanu, C. O. (2014). Genesis of the Concept of Rule Of Law [Geneza ideii statului de drept]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice, 2014, Tomul 14, Decembrie, pp. 201-211.

De la începuturile omenirii a existat o necesitate colectivă de organizare şi de ordonare a existenţei cotidiene. Suprapusă acestei necesităţi colective, a existat şi există, în fiecare din noi, dorinţa de a contribui, mai mult sau mai puţin pregnant, la desfăşurarea activităţii societăţii, atât la nivelul microsocial, cât şi, mai ales, la nivelul macrosocial. Una dintre alternativele folosite de-a lungul istoriei a fost şi este democraţia.

Apărută în Grecia antică, democraţia – văzută ca putere a poporului – a fost cea care a introdus Legea în viaţa politică şi în viaţa publică. Să nu uităm că în Atena mulţi ceăţteni ştiau să scrie şi să citească, ştiau Legile, erau conştienţi de existenţa lor şi de faptul că acestea trebuie respectate. Raportul faţă de lege era văzut ca drepturi şi obligaţii pe care Legea ţi le garantează. Era un progres real şi vizibil al justiţiei în raport cu trecutul, suprimându-se, de pildă, pedeapsa colectivă sau aşa numita „lege a talionului" , introducând, în schimb, responsabilitatea personală şi preocuparea tot mai accentuată de a deveni o justiţie imparţială.

Concepţia juridică a romanilor a fost influenţată în mare parte de gândirea lui Platon, de cea stoică şi, mai ales, de doctrina lui Aristotel.

Romanii au încercat definirea dreptului, cele mai cunoscute definiţii aparţinând jurisconsulţilor Paulus – „ *id quod semper aequum ac bonum est* "- „ ceea ce este mereu echitabil şi bun " - şi Celsus – „ *ars boni et aequi* " - „ arta binelui şi a echităţii ". La Roma, dreptul emana direct din morală, justiţia reprezentând voinţa statornică şi general valabilă de a da fiecăruia ce este al său.

Originile dreptului nu pot fi separate de evoluţia fiinţei umane şi a societăţii de la faza în care omenirea începe să se desprindă de tendinţele arhaice necontrolate la faza în care activitatea se desfăşoară după criterii valorice.

Aristotel considera că „ acolo unde lipseşte puterea legii, acolo nu există nicio formă a orânduirii de stat "[2].

În Evul Mediu, germenii ideilor ce au stat la baza a ceea ce, mai târziu, a fost definit ca stat de drept, de pe poziţiile istoricismului, au fost expuse de către gânditorii reprezentativi ai timpului, Niccolo Machiavelli şi Jean Bodin. În teoria sa, Machiavelli a încercat să lămurească principiile politicii cu scopul de a determina imaginea statului ce ar fi oglindit cerinţele timpului. Scopul statului era văzut în folosirea liberă a proprietăţii şi în garantarea securităţii fiecărei persoane. Ca formă statală, prioritate era

2 Aristotel, Politica, în Gheorghe Avornic, Tratat de Teoria generală a statului şi dreptului, vol. I, Universitatea de Stat din Moldova, Chişinău, 2009, p.288

Ungureanu, C. O. (2014). Genesis of the Concept of Rule Of Law [Geneza ideii statului de drept]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice, 2014, Tomul 14, Decembrie, pp. 201-211.

acordată Republicii, deoarece aceasta se considera că răspunde exigenţelor egalităţii şi libertăţii.

La rândul său, Bodin defineşte statul ca o administrare juridică cu mai multe familii şi cu patrimoniul lor ; scopul statului constă în asigurarea drepturilor şi libertăţilor.

Justiţia medievală era caracterizată prin excesiva fracţionare a autorităţii judiciare, fapt ce conducea la o perpetuă dezordine şi incertitudine.

În acest context, s-au conturat în timp trei sisteme judiciare cu evoluţii şi influenţe distincte şi valori diferite, în funcţie de perioadă istorică şi teritoriul de aplicare, respectiv : o justiţie ecleziastică, o justiţie feudală şi o justiţie regală.

Biserica a căutat să-şi constituie o jurisdicţie temporală încă din secolul VI, pentru ca, mai apoi, începând cu secolul IX, să treacă la judecarea nu numai a cauzelor de natură religioasă – erezie, sacrilegiu, blasfemie – ci şi cauze de adulter, incest, patricid, fratricid sau cămătărie.

Ulterior, printr-o bulă papală a papei Grigorie al IX-lea din anul 1233, se instituie tribunalul Inchiziţiei – forma cea mai tipică, dar şi cea mai abuzivă, relevantă pentru forţa materială şi morală a autorităţii ecleziastice în mentalitatea şi în societatea medievală.

Justiţia feudală deriva din contractul de vasalitate dintre senior şi vasal ; domeniul preponderent de manifestare era cel al proprietăţii şi al obligaţiilor.

Începând cu secolul al XIII-lea, în Franţa jurisdicţiile seniorale sunt absorbite progresiv de jurisdicţia regală. Autonomia judiciară a seniorilor este acum limitată de suveranitatea regelui care lasă în competenţa tribunalelor feudale doar cazurile de furturi, răniri, omucideri, rezervându-şi însă dreptul de instanţă de apel şi, prin aceasta, marcându-se subordonarea la justiţia regală[3].

În Anglia, încă din primii ani ai secolului al XII-lea, regii au ridicat Consiliul regal la rang de Curte Supremă de Justiţie; ulterior s-au precizat şi normele procesuale şi s-a format un corp de magistraţi, jurişti profesionişti, laici şi s-a stabilit un sistem de judecată care include un număr de juraţi – o instituţie originală, naţională[4].

În Germania, divizată într-o multitudine de formaţiuni statale independente, dreptul şi organizarea judecătorească continuă în formele

3 Ion Craiovan, Monica Istrate, Ipostazele justiţiei, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2012, pp.36-37
4 Ibidem, p.37.

Ungureanu, C. O. (2014). Genesis of the Concept of Rule Of Law [Geneza ideii statului de drept]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice, 2014, Tomul 14, Decembrie, pp. 201-211.

lor medievale. Apar două coduri de aplicabilitate mai extinsă decât regiunile în care au fost elaborate şi ale căror cutume le reflectau, respectiv „Oglinda saxonă", la 1230, ce includea norme de drept cutumiar şi feudal şi „ Oglinda şvabă", la 1275, ce cuprindea în plus norme de drept canonic şi de drept roman[5].

În perioada modernă, teama de despotism, chiar luminat, şi de dictatură, conduce la concluzii doctrinare de natura alegerii „răului cel mai mic". Alexis de Tocqueville, în lucrarea elaborată ca urmare a călătoriei în Lumea Nouă şi a studierii exhaustive a sistemului democratic american, „ Despre democraţie în America ", precizează : „Recunosc că voinţa democraţiei e schimbătoare ; instrumentele ei, grosolane ; legile, imperfecte ; dar dacă e adevărat că în curand nu va mai exista nicio formă intermediară între imperiul democraţiei şi jugul unui singur om, n-ar trebui oare să tindem mai curând spre primul decât să ne supunem de bunăvoie celuilalt ? Şi dacă, în cele din urmă, va trebui să ajungem la o egalitate completă, n-ar fi oare mai bine să ne lăsăm nivelaţi de libertate, decât de un despot ?"

Pe acest tărâm al nesiguranţei şi arbitrariului s-a dezvoltat, la început, ideea şi mai apoi, conceptul statului de drept. Germenii acestuia, respectiv principiile de bază ale unui stat de drept, fuseseră ilustraţi încă din vremea lui Aristotel care, în lucrarea sa „ Politica ", vorbeşte despre supremaţia legilor, echitatea socială şi nevoia separării puterilor în stat.

În perioada revoluţiilor burgheze, la elaborarea concepţiilor despre statul de drept au contribuit marii gânditori ai perioadei, cum ar fi : Hugo Grotius, Thomas Hobbes, John Locke, Descartes, Montesquieu, Rousseau, Voltaire, Immanuel Kant, Hegel.

Hugo Groţius în lucrarea „ *De iure belli ac pacis* "(„Despre dreptul păcii şi al războiului") arată că scopul statului de drept este acela al protecţiei proprietăţii private prin intermediul unor norme juridice care ar asigura fiecărui om folosirea liberă a proprietăţii sale cu acordul tuturor.

Thomas Hobbes, deşi adept declarat al monarhiei absolutiste din Anglia, a dezvoltat un şir de idei ce presupun dominaţia dreptului în viaţa socială, cum ar fi egalitatea formală în faţa legii şi egalitatea contractelor. Premisele filosofice de la care pleacă Hobbes pentru a deduce concepţia sa sunt : omul nu este sociabil de la natură, omul este în mod natural egoist, caută numai binele său propriu, este insensibil faţă de cel al altora - „*homo homini lupus*".

5 Ibidem, p. 38.

Ungureanu, C. O. (2014). Genesis of the Concept of Rule Of Law [Geneza ideii statului de drept]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice, 2014, Tomul 14, Decembrie, pp. 201-211.

La rândul său, John Locke precizează că statul, format cu scopul protecţiei drepturilor inalienabile ale omului, creează legi pentru stabilirea şi administrarea proprietăţii şi foloseşte forţele obşteşti pentru realizarea acestor legi şi pentru apărarea de un pericol extern. Libertatea oamenilor în condiţiile statului de drept constituie regula de bază, stabilită de puterea legislativă, şi a cărei esenţă se exprimă în libertatea de a proceda conform propriei voinţe în toate cazurile în care legea nu se pronunţă altfel şi de a nu fi dependent de o permanentă şi nedeterminată voinţă autoritară a altei persoane.

Montesquieu arăta că pentru a preîntâmpina abuzurile puterii se cere respectarea strictă a legilor de către toţi cetăţenii. Libertatea politică înseamnă instaurarea libertăţii şi securităţii ce se realizează prin separaţia puterilor în stat, respectiv în putere legislativă, putere executivă şi putere judecătorească, concentrate la diferite organe şi care se autolimitează şi se echilibrează reciproc. Acest principiu s-a concretizat în constituţiile statelor moderne democratice actuale.

Jean Jacques Rousseau, în lucrarea „Contractul social", concluzionează că este necesar ca indivizii să confere pentru un moment drepturile lor statului, care apoi le redă tuturor cu nume schimbat, adică nu mai sunt drepturi naturale, ci drepturi civile. Legea nu este altceva decât expresia voinţei generale, prin urmare ea nu este un act arbitrar de autoritate.

Immanuel Kant a motivat baza filosofică a teoriei statului de drept, stat în care locul principal îl ocupă Omul: „Fiecare persoană reprezintă o valoare absolută; nimeni nu poate fi considerat ca mijloc de îndeplinire chiar şi a celor mai nobile planuri". Scopul Statului este numai protecţia dreptului; Statul trebuie să asigure cetăţenilor posibilitatea de a se bucura de drepturile lor, dar nu trebuie să se amestece în activităţile individuale, nici să se îngrijească de interesele individuale. El şi-a îndeplinit funcţia sa când a asigurat libertatea tuturor.

La Hegel, dreptul abstract este rezultatul evoluţiei istorice, un principiu imperativ: „fii o persoană şi respectă-i pe ceilalţi ca persoane"; fundamentul dreptului îl constituie persoana umană.

Statul de drept a suferit două inflexiuni esenţiale după cel de-al doilea război mondial.

Pe de o parte, ceea ce până atunci nu fusese decât un concept doctrinar, va face obiectul unei transcrieri în dreptul pozitiv; un rol de pionierat în acest sens îl va avea Germania care, în Legea fundamentală a Republicii Federale din 1949, indica în mod explicit că „ordinea

Ungureanu, C. O. (2014). Genesis of the Concept of Rule Of Law [Geneza ideii statului de drept]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice, 2014, Tomul 14, Decembrie, pp. 201-211.

constituțională (…) trebuie să fie conformă principiilor unui stat de drept republican, democratic şi social în sensul prezentei legi fundamentale"[6].

Pe de altă parte, statul de drept nu mai evoca doar existența unei ordini juridice ierarhizate, ci şi a unui ansamblu de drepturi şi libertăţi. Depăşind ierarhia normativă, statul de drept va fi înțeles, de acum înainte, ca implicând adeziunea la un ansamblu de principii şi de valori ce beneficiază de o consacrare juridică explicită.

Multitudinea ideilor enunţate în timp şi fondul divers de manifestare al opiniilor expuse au contribuit la dezvoltarea şi nuanţarea conceptului statului de drept, conturând, în acelaşi timp, trăsăturile specifice şi general valabile ale noțiunii. Astfel, edificarea statului de drept presupune, sine-qua-non, întrunirea cumulativă a câtorva condiţii, şi anume: asigurarea drepturilor şi libertăţilor omului; responsabilitatea reciprocă a statului faţă de cetăţean şi a cetățeanului faţă de stat; asigurarea autorităţii legii şi respectarea ei de către toate instituțiile şi persoanele implicate; asigurarea unei reale separaţii şi independenţe a puterilor în stat.

În viziunea lui Ioan Ceterchi şi Ion Craiovan, statul de drept poate fi înţeles ca un concept politico – juridic ce defineşte o formă a regimului democratic de guvernământ de respectare a raporturilor dintre stat şi drept, dintre putere şi lege, prin asigurarea domniei legii, drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului în exercitarea puterii[7].

Sintagma „stat de drept" rezultă din alăturarea celor doi termeni componenți: „stat" şi „drept", termeni, dar şi noţiuni între care există o puternică coeziune, deşi, pe de altă parte, putem vorbi şi de o „unitate de contrarii".

Referindu-se la această dihotomie, Nicolae Popa menționează că „Dreptul are rolul de « corset » al forţei, de încadrare a acestei puteri în limitele de ordine, de « calmare » a tensiunilor ce se ivesc în procesul exercitării conducerii sociale prin intermediul activităţii de stat. Pe de altă parte, statul garantează realizarea dreptului şi reintegrează ordinea juridica lezată prin activități ilicite"[8].

Tot în acelaşi context, Gheorghe Avornic evidențiază un alt aspect doctrinar: „Statul de drept reflectă coexistența celor două entități sociale distincte, concomitent indisolubil legate între ele, care sunt *Statul* şi

6 http://archiv.jura.uni-saarland.de/BIJUS/grundgesetz/(accesat pe 24 mai 2014)
7 Ioan Ceterchi, Ion Craiovan, Introducere în teoria generală a dreptului, Editura ALL, Bucureşti, 1993.
8 Nicolae Popa, Teoria generală a dreptului, ed. a IV-a, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 1993.

Ungureanu, C. O. (2014). Genesis of the Concept of Rule Of Law [Geneza ideii statului de drept]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice, 2014, Tomul 14, Decembrie, pp. 201-211.

Dreptul, a raporturilor reciproce manifestate ca relaţii dintre putere şi normativitate: prima – cu tendenţialitate spre dominaţie şi supunere, cealaltă – cu cea de frânare şi ordonare”[9].

Tudor Drăganu consideră că statul de drept trebuie înţeles „ca un stat care, organizat pe baza principiului separaţiei puterilor în stat, în aplicarea căruia justiţia dobândeşte o reală independenţă, şi urmărind prin legislaţia sa promovarea drepturilor şi libertăţilor, inerente naturii umane, asigură respectarea strictă a reglementărilor sale de către ansamblul organelor lui în întreaga sa activitate“[10]. Una dintre cele mai dificile probleme ce stau în calea realizării statului de drept ideal – afirmă acelaşi autor – este „de a găsi căile procedurale cele mai eficiente pentru a face ca organele statului care, direct sau indirect, dispun de forţa de constrângere în scopul de a-i face pe cetăţeni să se conformeze legilor, să fie puse, la rândul lor, în situaţia de a trebui să le respecte“[11].

În viziunea lui Paul Cosmovici, statul de drept este acela care respectă atât spiritul, cât şi forma dreptului, în conformitate cu voinţa generală; el implică suveranitatea poporului, manifestată în alegeri libere, în pluralismul politic, separaţia puterilor şi limitarea prerogativelor preşedintelui, independenţa autorităţii judecătoreşti, egalitatea în faţa legii, libertatea gândirii, garantarea drepturilor omului[12].

Sofia Popescu vede în statul de drept „acel mănunchi de principii recunoscute la scară mondială, care semnifică asigurarea autonomiei individului, a libertăţii sale de acţiune şi autolimitarea sferei de acţiune a statului în favoarea individului”[13].

Statul de drept a cunoscut în anii 1980 o veritabilă transmutare: deşi era o noţiune juridică, cu conţinut dovedit, a fost pus în centrul dezbaterilor politice ce priveau rolul statului şi jocul mecanismelor democratice. Referirea la statul de drept este inseparabilă de o dublă semnificaţie: aceea de reevaluare a logicii democratice şi de „ juridicizare“ a raporturilor sociale care, ambele, contribuie la legitimarea şi la dezvoltarea conceptului.

9 Gheorghe Avornic, op.cit., p.288.

10Tudor Drăganu, Introducere în teoria şi practica statului de drept, Editura Dacia, Cluj, 1992.

11 Ibidem, p.100.

12 Paul Cosmovici, Les Communautés Européennes et l’État de droit, în Revue roumaine de sciences juridiques, nr. 1-2, 1991.

13 Sofia Popescu, Statul de drept în dezbaterile contemporane, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1998.

Ungureanu, C. O. (2014). Genesis of the Concept of Rule Of Law [Geneza ideii statului de drept]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei” din Iasi, Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice, 2014, Tomul 14, Decembrie, pp. 201-211.

Pentru mediul românesc, preocuparea pentru o problematică atât de complexă şi de actuală cum este aceea a statului de drept a fost reactivată în primul rând de consacrarea în Legea fundamentală a acestui atribut esenţial[14]. Astfel, în chiar art. 1 alin. 3 din Constituţia României se statuează: „România este stat de drept, democratic şi social, în care demnitatea omului, drepturile şi libertăţile cetăţenilor, libera dezvoltare a personalităţii umane, dreptatea şi pluralismul politic reprezintă valori supreme".

Structural, punctul de plecare al statului de drept îl reprezintă însuşi Dreptul văzut ca ordine juridică, în care normele sunt ierarhizate şi integrate într-un ansamblu organic, piramidal, în care acestea sunt articulate de manieră a satisface reciproc cerinţele normelor de nivel superior. Totodată, acest mecanism complex este supus unui control judiciar care să-i asigure legalitatea.

Relaţia dintre stat şi drept este o relaţie de complementaritate; pe de o parte, dreptul nu poate exista în afara cadrului statal, pe de altă parte, dreptul limitează statul, impunând un anumit tip de acţiune agenţilor statului, deci statul nu poate exista în afara dreptului.

Corelaţia stat – drept – justiţie este denaturată sau optimizată în funcţie de regimul politic la care se raportează. În condiţiile contemporane, ale dispariţiei regimurilor totalitare, cel puţin în Europa, reorganizarea societăţilor pe baze democratice a adus în prim plan conceptul statului de drept care să gireze evoluţia acestor societăţi în acord cu valorile sociale autentice din statele democrate dezvoltate.

În cadrul unei analize post - totalitare dedicate statului de drept, Sofia Popescu identifică o serie de elemente fără de care realizarea statului de drept nu ar fi posibilă, şi anume: instaurarea sau reinstaurarea societăţii civile, reconsiderarea relaţiilor dintre societate şi stat, supremaţia societăţii civile asupra statului, reducerea rolului statului la o acţiune minimă de menţinere a echilibrului social[15].

Condiţie esenţială a edificării unui stat de drept este şi autonomia dreptului, respectarea statutului contemporan al dreptului şi, în general, a ceea ce poate fi, cât poate fi şi până unde poate fi dreptul. Primatul dreptului devine o realitate palpabilă; dreptul se emancipează, devine independent, se individualizează ca fiinţă socială.

14 Steluţa Ionescu, Justiţia şi marile doctrine privind statul de drept, http://www.rsdr.ro/Art-5-1-2-2008.pdf (accesat pe 25 mai 2014)
15 Sofia Popescu, op.cit., p.172.

Ungureanu, C. O. (2014). Genesis of the Concept of Rule Of Law [Geneza ideii statului de drept]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice, 2014, Tomul 14, Decembrie, pp. 201-211.

Un alt principiu al statului de drept este acela al răspunderii reciproce: a statului faţă de fiecare cetăţean şi al fiecărui cetăţean faţă de stat. La aplicarea acestuia contribuie Justiţia – care, în statul de drept, funcţionează pe baza principiilor independenţei, al egalităţii părţilor şi al contradictorialităţii.

Fundamentarea teoretică a statului de drept se bazează pe teoria autolimitării puterii de stat, potrivit căreia statul acordă drepturi subiective cetăţenilor, drepturi care se îndreaptă uneori împotriva sa, iar în relaţiile externe statul trebuie să respecte normele de drept internaţional[16].

Formele statului de drept diferă de la o ţară la alta şi de la o etapă de dezvoltare a societăţii date la altă etapă. Totuşi, caracteristicile concret - istorice şi formele de manifestare ale statului de drept pot fi sintetizate în trei mari componente ale acestuia: componenta politică, componenta economică şi componenta socială.

Pe plan politic, statul de drept presupune şi se manifestă prin: instituţionalizarea prin norme constituţionale a principiului separaţiei puterilor şi funcţionarea eficientă şi controlată a acestuia, factorii de control fiind înseşi structurile celor trei puteri, precum şi partidele şi organizaţiile politice, societatea civilă, presa, cetăţenii; exercitarea completă, de către fiecare autoritate publică, a competenţei cu care a fost învestită; crearea şi aplicarea unui mecanism de sancţionare a autorităţilor publice care şi-ar depăşi prerogativele, încercând să-şi subsumeze atribute ale altei autorităţi; funcţionarea corectă, legală a opoziţiei în Parlament şi a celei guvernamentale; stabilirea unui sistem electoral democratic, care să permită votul universal şi egalitate de şanse concurenţilor electorali; formarea guvernelor exclusiv ca rezultat al alegerilor electorale; crearea unui mecanism prin care cetăţenii să aibă acces, mijlocit sau direct, la informaţii privind modul de aplicare a programului guvernamental; stabilirea duratei mandatului încredinţat fiecăruia dintre membrii autorităţilor publice ce fac parte din cele trei ramuri ale puterii; crearea şi aplicarea unui sistem juridic corelat cerinţelor şi realităţilor social-istorice existente în societate şi asigurarea supremaţiei legii.

În plan economic, statul de drept îşi propune următoarele deziderate: aplicarea corectă a mecanismelor de piaţă; respectarea proprietăţii personale şi stimularea întreprinzătorilor particulari şi a iniţiativei fiecărui individ.

16Gheorghe Boboş, Teoria generală a statului şi dreptului, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1993, p.153.

Ungureanu, C. O. (2014). Genesis of the Concept of Rule Of Law [Geneza ideii statului de drept]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice, 2014, Tomul 14, Decembrie, pp. 201-211.

Pe plan social, statul de drept presupune: garantarea tuturor drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti; lichidarea privilegiilor sociale şi instituirea unei reale egalităţi între toţi indivizii; asumarea de către stat a responsabilităţii faţă de cetăţeni şi ocrotirea de către acesta a drepturilor şi intereselor lor legitime; înfăptuirea principiului conform căruia în viaţa socială „este permis tot ceea ce nu este interzis expres de lege", dar şi stabilirea statutului guvernanţilor ce s-ar cuprinde în principiul „se permite tot ce este permis de lege"; elaborarea unei legislaţii penale şi a procedurii penale, care să garanteze exercitarea principiului apărării persoanelor în toate fazele procesului penal şi al prezumţiei nevinovăţiei; asigurarea respectării Constituţiei în activitatea de adoptare a actelor normative prin controlul constituţionalităţii legilor; sancţionarea încălcării de către organele executive a drepturilor şi intereselor persoanelor fizice şi repunerea acestora în drepturile încălcate prin contenciosul administrativ; garantarea exercitării căilor de atac împotriva hotărârilor instanţelor judecătoreşti nelegale sau netemeinice ; obligaţia constituţională a organelor de stat, precum şi a tuturor cetăţenilor de respectare strictă a legilor în vigoare.

În baza aspectelor caracteristice statului de drept, prezentate mai sus, putem desprinde concluzia că statul de drept are să exprime, în primul rând, ideea că orice acţiune, măsură sau dispoziţie a puterilor în stat, de la preşedinţie şi parlament, guvern, organele judecătoreşti, până la instituţiile locale, trebuie să se bazeze pe lege. Căci, orice măsură luată în afara acestui cadru legislativ, bazat pe Constituţia ţării, constituie o negare a statului de drept şi trebuie combătută, sancţionată fără ezitare, deoarece asemenea practici duc, în mod direct, la instaurarea abuzului şi arbitrariului.

Bibliografie

1. Avornic, Gheorghe 2009, *Tratat de Teoria generală a statului şi dreptului*, Universitatea de Stat din Moldova, Chişinău.
2. Boboş, Gheorghe 1983, *Teoria generală a statului şi dreptului*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti.
3. Ceterchi, Ioan, Craiovan, Ion 1993, *Introducere în teoria generală a dreptului*, Editura ALL, Bucureşti.
4. Cosmovici, Paul 1991, Les Communautés Européennes et l'État de droit, *Revue roumaine de sciences juridiques*.

Ungureanu, C. O. (2014). Genesis of the Concept of Rule Of Law [Geneza ideii statului de drept]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice, 2014, Tomul 14, Decembrie, pp. 201-211.

5. Craiovan, Ion, Istrate, Monica 2012, *Ipostazele justiţiei*, Editura Universul Juridic, Bucureşti.
6. Drăganu, Tudor 1992, Introducere în teoria şi practica statului de drept, Editura Dacia, Cluj.
7. Ionescu, Steluţa, *Justiția și marile doctrine privind statul de drept*, http://www.rsdr.ro/Art-5-1-2-2008.pdf
8. Popa, Nicolae 1993, *Teoria generală a dreptului*, ed. a IV-a, Editura C.H. Beck, Bucureşti.
9. Popescu, Sofia 1998, *Statul de drept în dezbaterile contemporane*, Editura Academiei Române, Bucureşti.
10. http://archiv.jura.uni-saarland.de/BIJUS/grundgesetz/

Ungureanu, C. O. (2014). Genesis of the Concept of Rule Of Law [Geneza ideii statului de drept]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Drept, Stiinte Economice, Stiinte Politice, 2014, Tomul 14, Decembrie, pp. 201-211.